Місячний Економічний Моніторинг України

№7 (201), липень 2017 року

Резюме

Тема місяця: Кібербезпека

Політика: Затримка у впровадженні реформ призвела до перенесення часу надання п'ятого траншу позики МВФ.

Реальний сектор: Реальний ВВП у першому кварталі 2017 року зріс на 2,5% дпр через вищий внутрішній попит.

Енергетичний сектор: Верховна Рада ухвалила рішення щодо створення спеціального фонду для фінансування заходів з термо- та енергетичної модернізації будівель в Україні.

Сільське господарство: У перші п'ять місяців 2017 року сільськогосподарське виробництво скоротилося на 0,9% дпр.

Зовнішній сектор: Дефіцит поточного рахунку зріс до 0,19 млрд дол. США у травні, оскільки дефіцит торгівлі товарами збільшився до 0,69 млрд дол. США.

Фіскальна політика: Уряд подав до Верхової Ради проект Бюджетної резолюції на 2018-2020 роки в рамках втілення намірів щодо впровадження середньострокового бюджетного планування.

Соціальна політика: У першому кварталі наявний доход домогосподарств зріс на 16,6% дпр в номінальному виразі через вищі доходи від заробітної плати та соціальної допомоги.

Ринок праці: Рівень безробіття (за методологією МОП) у першому кварталі 2017 року досяг 10,1% економічно активного населення у віці 15-70 років.

Монетарна політика: Споживча інфляція збільшилась до 15,6% дпр у червні, що є найвищим показником з березня 2016 року.

Обмінний курс: Міжбанківський обмінний курс був ближчим до 26 грн за дол. США у червні, оскільки фактори, що впливають на попит та пропозицію, залишались збалансованими.

Державний борг: Кабінет Міністрів ухвалив рішення про додаткову капіталізацію ПриватБанку на суму 38,5 млрд грн.

Тема місяця: Кібербезпека

Україна стикнулась із економічними втратами через комп'ютерний вірус

В кінці червня Україна стикнулась із проблемою, яка виглядала масовою атакою вірусу, що шифрує особисті дані та вимагає викупу за їх відновлення. Багато державних та приватних компаній потрапили під удар вірусу-шифрувальника Petya[1], який є подібним до вірусу WannaCry, що атакував компанії в багатьох країнах у квітні 2017 року. Новий вірус призвів до втрати даних багатьма компаніями в Україні. Компанії ще в семи інших країнах також повідомили про удар вірусу на них. Атака призвела до економічних втрат через неспроможність повноцінно працювати, оскільки потребували часу на відновлення даних.

Вірус Petya шифрує файли на жорсткому диску і потім вимагає платежу за розшифрування даних. Водночас жодна з компаній, яка здійснила платіж (загальна сума платежів склала близько 10 000 дол США в перший день після зараження), не повідомила про отримання коду розшифровки. Вірус за своїм кодом і дією нагадує кібератаку Black Energy, яка суттєво вдарила українські енергетичні компанії в кінці 2016 року. Вірус використовував вразливості протоколу SMBv1 (що також було використано вірусом WannaCry, який завдав удару по ряду європейських країн у квітні 2017 року), названі як EternalBlue, EternalRomance, та інші. Водночас захист від цих вразливостей вже було випущено у березні-травні. Це означає, що компанії не приділяли достатньої уваги кібербезпеці, що включає такі основні кроки, як використання систем із найостаннішими патчами безпеки та оновлених антивірусних програм.

В Україні, вірус Petya був насамперед поширено через оновлення програми M.E.Doc, яку використовують компанії для подання бухгалтерської звітності до Державної фіскальної служби (раніше Міністерство доходів та зборів). Вразливість програми M.E.Doc було виявлено у травні, коли сотні українських компаній вже було уражено іншим вірусом X.Data.[2] Водночас компанія заперечила звинувачення і оголосила себе вільною від вірусів. Пізніше було повідомлено, що M.E.Doc випустив три зламаних оновлення (14 квітня, 15 травня та 22 червня) і був в процесі випуску ще одного оновлення 5 липня.[3] Програму M.E.Doc було впроваджено у 2010 році. Її використання дуже рекомендувало Міністерство доходів та зборів, щоб не мати проблеми зі здачею звітності. В результаті, ця програма фактично стала монополістом на ринку України. Хоча зараз немає проблем із використанням альтернативних програм, більшість користувачів надалі продовжували використовувати M.E.Doc. Це стало однією з основних причин, що пояснюють дуже велике поширення вірусу Petya як у державних, так і у приватних компаніях в Україні.

Численні міністерства повідомили про проблеми із роботою комп'ютерів внаслідок ураження. Так, Міністерство інфраструктури оголосило, що два з шести серверів і понад сотню комп'ютерів припинили працювати. Із проблемами стикнулись також державні банки та компанії, зокрема Ощадбанк, Укргазбанк, Укрпошта,аеропорт Бориспіль, Укенерго. Навіть на початку липня Державна фіскальна служба не була спроможна повноцінно приймати електронну податкову звітність. Приватний сектор (включно із банками, енергокомпаніями, мобільними операторами, медіа) також стикнулись із втратами внаслідок атаки.

Понад 12 500 українських компаній звернулись до Кіберполіції щодо ураження вірусом. Не всі компанії повідомляли Кіберполіцію про проблеми через низьку довіру до ефективності її роботи та використання цими компаніями нелегального програмного забезпечення (і можливістю накладання штрафів). Часто компанії звертались в Кіберполіцію, щоб отримати можливість здати звітність із затримкою.

Міжнародні компанії також постраждали від вірусу. Транспортна компанія Maersk, британська рекламна компанія WPP, фармацевтичний гігант США Merck, Роснефть повідомили про проблеми через вірус. Ці компанії передусім було уражено через відкритий канал VPN із їхніми дочками або партнерами в Україні.

На початку липня СБУ, Кіберполіція та прокуратура обшукали компанію-розробника M.E.Doc. Сервери компанії було вилучено для аналізу походження вірусу. Також розпочато кримінальну справу проти компанії. Кіберполіція оголосила, що атака вірусом Petya була прикриттям для масового збору інформації про українські компанії. Погані агенти (ймовірно з Росії) використовували зламане оновлення програми для вбудовування програми бекдор (backdoor) у системи українських компаній для збору даних. Атаку вірусу, найвірогідніше, було використано для прикриття попереднього масового збору даних українських компаній. Погані гравці (можливо, російські) використовували зламані оновлення програмного забезпечення, щоб проінсталювати бекдор у IT-системи українських комапній та зібрати потрібні дані.

Останні події ще раз проілюстрували, що компанії не інвестують достатньо коштів та часу в безпеку інформації та кібербезпеку. Для українських компаній це виглядає найбільш актуальним. Вірус Petya використав вразливості, які були відомі протягом місяців до того, як він наніс шкоду компаніям; водночас компанії не зробили відповідних висновків. У майбутньому компаніям та уряду варто більше часу та коштів приділяти управлінню мережами. Одне з рішень може стосуватись відокремлення мережі бухобліку від інших мереж в офісному просторі. Подальше сегментування є важливим особливо для великих компаній. Сторони повинні також вивчити можливість зберігати бекапи в хмарах або купувати великі сервери для цього. Навчання персоналу з кібербезпеки набуває великого значення. IT спеціалісти в компаніях повинні бути висококваліфіковані та отримувати відповідну оплату, щоб забезпечити безперебійну роботу компаній, яка може бути легко зупинена через кібератаки. Компаніям потрібно інвестувати кошти в нове офіційне програмне забезпечення, а також мати регулярно оновлені антивірусні програми.

[1] Пізніше було проаналізовано код та з'ясовано, що цей вірус оснований на більш ранній версії вірусу Petya, але новий вірус фактично знищує дані і тому оновлення даних неможливе. Щоб відрізнити цей вірус від початкового почали використовувати інші назви для цього вірусу, включно із notPetya, exPetr, PetrWrap, Diskcoder.C, Nyetya. Також було використано Petya.A. Тут ми просто використовуємо назву Petya.

[2] https://goo.gl/bFCG3N

[3] http://blog.talosintelligence.com/2017/07/the-medoc-connection.html

Місячний Економічний Моніторинг України

Політика: Два терористичні акти завдають удару по збройних силах та правоохоронних органах

Війна на Донбасі. Через вибух бомби, закладеної в автомобіль, загинув полковник Максим Шаповал, офіцер Головного управління розвідки Міністерства оборони України. Він був командиром загону спеціального призначення, який збирав докази російських військових операцій проти України та проводив розвідувальні рейди у тил окупованих територій. Українська влада назвала це терористичним актом, який могли здійснити російські спецслужби. Пізніше в червні полковник Служби безпеки України Юрій Возний був убитий, коли його машина вибухнула на міні на території Донецької області, що контролюється урядом України. Три інших офіцери СБУ, які перебували в цьому автомобілі, були госпіталізовані з травмами.

Чергова спроба встановити перемир'я не призвела до припинення бойових дій та не дала змоги скоротити кількість втрат. У середині червня тристороння контактна група у Мінську досягла рішення розпочати «хлібне перемир'я», щоб люди, які проживають біля лінії фронту, могли безпечно зібрати врожай. Однак об'єднані російсько-сепаратистські сили продовжували атакувати українські позиції під час цього перемир'я. Всього у червні в результаті бойових дій загинули 23 військовослужбовці Збройних Сил України, у тому числі 5 під час дії режиму припинення вогню, а 123 військовослужбовці були поранені, у тому числі 22 під час дії режиму припинення вогню.

Цінове регулювання. Кабінет Міністрів скасував регулювання цін на ряд товарів, серед яких переважно – продукти харчування, а також деяких послуг, починаючи з 1 липня 2017 р. Відповідно до повідомлення Уряду, дерегуляція цін спрямована на зменшення адміністративного тиску на підприємства та на усунення надмірного втручання держави в економічні процеси. Також очікується, що цей крок посилить конкуренцію в харчовій промисловості. У 2016 році Уряд скасував регулювання цін на кілька продуктів харчування у порядку експерименту, що не викликало значного зростання цін на відповідні продукти.

МВФ. Прем'єр-міністр України Володимир Гройсман зазначив, що Україна, ймовірно, отримає п'ятий транш кредиту від МВФ на суму близько 1,9 млрд. дол. США не влітку, а восени 2017 року. Причиною цього є затримка із прийняттям Верховною Радою України законів, що стосуються основних напрямків реформ. У червні парламент не проголосував за пенсійну реформу, тоді як реформа ринку землі ще не розпочалася, а антикорупційний суд ще не було створено.

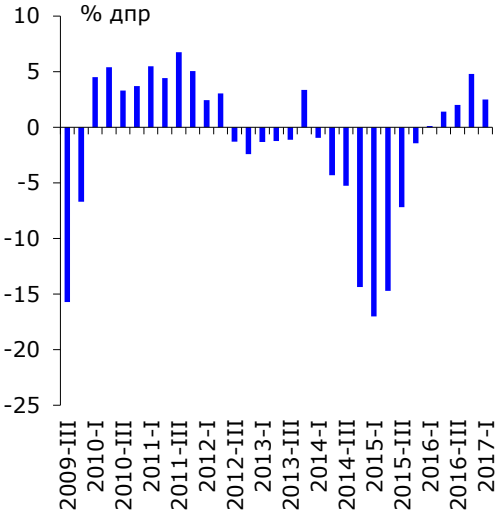
Реальний сектор: Збільшення реального ВВП у першому кварталі

ВВП. Реальний ВВП у першому кварталі 2017 року зріс на 2,5% дпр (зростання становило 4,8% дпр у четвертому кварталі 2016 року). Водночас за даними Держстату сезонно скоригований показник приросту реального ВВП був на 0,3% нижчим, ніж у попередньому кварталі. Повільніше зростання та падіння по відношенню до попереднього кварталу передусім відображає відсутність поштовху від хорошого та пізнього врожаю, що було суттєвою рушійною силою зростання в останньому кварталі 2017 року.

Економічне зростання також сповільнилось через погіршення ситуації у добувній промисловості та виробництві електроенергії, що спричинено забороною торгівлі з неконтрольованими урядом територіями Донбасу. Крім того, у березні ряд компаній, розташованих на цій території, було експропрійовано, а тому вони припинили подання звітності Держстату. Внесок сільського господарства до економічного зростання був від'ємний: валова додана вартість (ВДВ) сектору знизилась на 0,7% дпр. Зростання

Населення (без Криму): 42,6 млн.
Промислове виробництво/ВДВ: 23%
Сільськогосподарське виробництво/ВДВ: 14%
Інвестиції/ВВП: 14%
Експорт: ЄС 32%, Азія – 35%, Росія 9%
Імпорт: ЄС 37%, Азія – 20%, Росія 13%

Динаміка реального ВВП

Джерело: Держстат

Інститут економічних досліджень
та політичних консультацій
вул. Рейтарська 8/5-А, 01034 Київ
Тел. (+38044) 278-6342
Факс (+38044) 278-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua
http://www.ier.com.ua

було підтримано більшою ВДВ у будівництві (на 21,3% дпр), торгівлі (на 3,1% дпр), переробній промисловості (на 3,2% дпр) та транспорті (на 4,7% дпр).

З боку попиту економічне зростання було підтримано збільшенням реального приватного кінцевого споживання на 2,8% дпр. Зростання реального нагромадження основного капіталу залишилось сильним у 20,1% дпр. Внесок реального чистого експорту залишився від'ємним, оскільки реальний експорт знизився на 0,4% дпр, тоді як реальний імпорт зріс на 2,9% дпр.

Галузеві тенденції. Промислове виробництво зросло на 1,2% дпр у травні після падіння на 6,1% дпр у квітні. Це частково пояснено календарним ефектом (скориговані на кількість робочих днів показники виробництва показують падіння на 4,6% дпр у квітні та нульове зростання у травні). Збільшення будівництва (на 24,5% дпр) стимулювало добування та виробництво будівельних матеріалів. Стабільний зовнішній та внутрішній попит (а також зростання світових цін на соняшникову олію) сприяли пришвидшенню приросту харчової промисловості до 10,7% дпр. Машинобудування зросло на 14,7% дпр через вище виробництво всіх основних груп товарів, включно із вагонами для залізниці. Водночас випуск в металургії впав на 8,0% дпр, а хімічна промисловість скоротилась на 1,1% через втрату компаній на неконтрольованих урядом територіях та руйнуванням ланцюжків постачання.

Роздрібна торгівля у травні зросла на 10,7% дпр. Це, ймовірно, відображає збільшення наявного доходу домогосподарств та поліпшення споживчих настроїв.

Енергетика: Україна створює Фонд енергоефективності

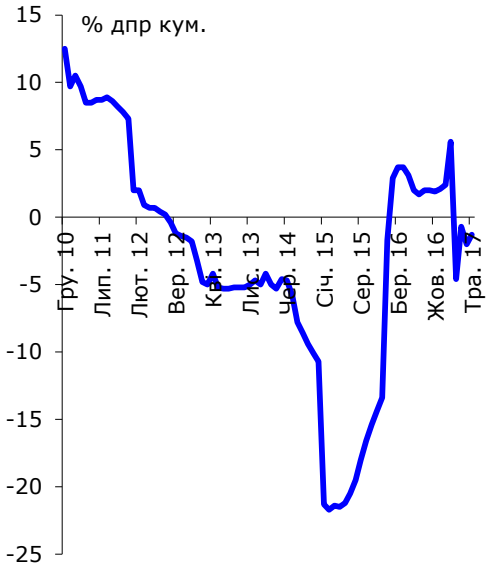
Регулювання. 8 червня Верховна Рада прийняла закон «Про Фонд енергоефективності», який передбачає створення спеціального фонду для фінансування заходів з термо- та енергетичної модернізації будівель в Україні. Наглядова рада Фонду складатиметься з двох представників Кабінету Міністрів, двох незалежних експертів та представника донорів. Фонд частково компенсуватиме витрати на заходи по підвищенню енергоефективності будівель. Діяльність Фонду фінансуватиметься з державного бюджету та внесків міжнародних донорів. Зокрема за словами Віце-президента Єврокомісії Мароша Шевчовича, очікується, що ЄС інвестує в Фонд 100 млн євро.

Механізми залучення фінансування для Фонду енергоефективності визначено в іншому прийнятому парламентом законі - «Про енергетичну ефективність будівель». Закон запроваджує обов'язкову сертифікацію енергоефективності будівель.

Ухвалений закон «Про комерційний облік комунальних послуг» запроваджує обов'язкове оснащення лічильниками теплової енергії, гарячого та холодного водопостачання всіх будинків, під'єднаних до мережі. Лічильники мають бути встановлені операторами зовнішніх мереж до 1 жовтня 2018 року (для житлових будинків) та до 1 жовтня 2017 року (для нежитлових будинків). Такі заходи мають підвищити ефективність надання комунальних послуг, спонукати споживачів економно витрачати енергію та воду.

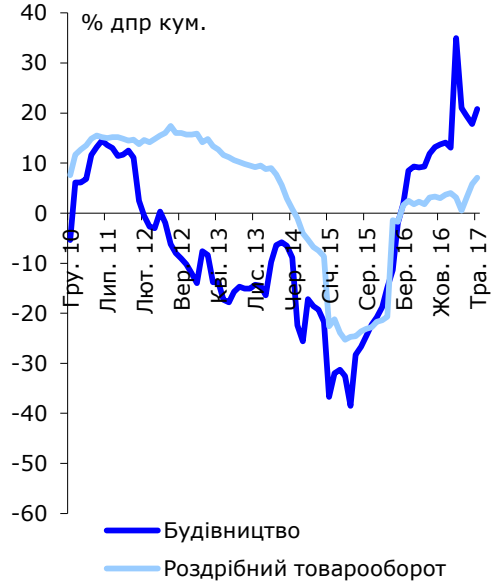
Електроенергія. 28 червня оператор енергосистеми України «Укренерго» підписав угоду про об'єднання енергосистем України та Молдови з енергосистемою континентальної Європи ENTSO-E. Синхронізація з ENTSO-E вимагає не лише вирішення складних технологічних проблем, але й запровадження інших принципів продажу електроенергії (коли будь-який споживач в Україні зможе купувати електроенергію в будь-якого європейського виробника, а українські виробники зможуть експортувати електроенергію будь-якому споживачу в Європі). Наразі за оцінками «Укренерго», українська енергосистема готова до синхронізації з ENTSO-E лише на 15%.

Промислове виробництво

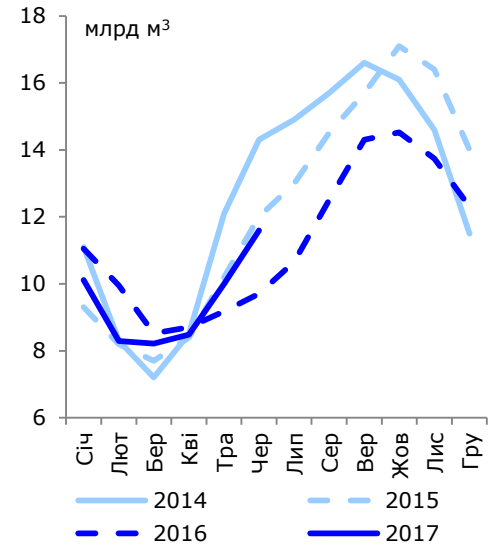
Примітка: з квітня 2014 р. дані не включають Крим
Джерело: Держстат

Тенденції реального сектору

Примітка: з квітня 2014 р. дані не включають Крим
Джерело: Держстат

Запаси газу в ПГС

Джерело: Міністерство енергетики

Газ. Україна активно закачує газ у сховища в підготовці до наступного опалювального сезону. З 22 березня «Укртрансгаз» збільшив обсяги газу у сховищах на 47,3% до 11,9 млрд кубометрів. Якщо Україна продовжить закачувати газ такими темпами протягом наступних чотирьох місяців, вона розпочне опалювальний сезон з близько 16 млрд кубометрів газу. Для порівняння, минулого року Україна розпочала опалювальний сезон з 14,7 млрд кубометрів газу в сховищах.

Сільське господарство: Збір зерна почався в п'яти областях

Виробництво. У перші п'ять місяців 2017 року сільськогосподарське виробництво скоротилося на 0,9% дпр, ймовірно, через зниження виробництва молока. Реалізація сільськогосподарських тварин на забій і виробництво яєць залишались близькими до показників минулого року. Станом на 1 червня кількість корів скоротилася на 2,4% дпр, а кількість домашньої птиці збільшилася на 1,4% дпр. Кількість свиней скоротилася на 8,3% дпр; однак з початку року вона збільшилася на 4,7%. За даними Асоціації свинарів України, повільні темпи зростання виробництва свиней (після зниження через африканську чуму) пояснюються нестачею свиноматок, число яких впало на 20,5% дпр.

У червні почався збір ранніх зернових і зернобобових культур в п'яти південних і центральних областях. Всього було намолочено 313,9 тис. тон зерна у порівнянні з 1 млн тон за той самий період 2016 року. За даними *Agropolit.com*, несприятливі погодні умови призведуть до 15-20% втрат раннього зерна та ріпаку.

Торгівля. Експорт зерна в 2016/2017 маркетинговому році збільшився на 11% до рекордного рівня 44,4 млн т. Експорт ячменю збільшився на 21,3% дпр, експорт кукурудзи - на 18,9% дпр, експорт пшениці - на 3,5% дпр. Водночас експорт жита знизився на 38% дпр через подальше скорочення площі збору, що, ймовірно, пояснюється більш низькою рентабельністю у порівнянні з іншими зерновими та зернобобовими.

У січні-травні експорт масла був у 3,2 рази вище, ніж в аналогічний період 2016 року, та країна увійшла в п'ятірку найбільших експортерів масла в світі. Згідно з прогнозом Ради з питань експорту продовольства, українські підприємства можуть збільшити експорт масла ще на 50% до кінця цього року в разі стабільного попиту на світовому ринку.

Політика. В кінці червня Міністерство аграрної політики і продовольства заявило, що тимчасові додаткові торговельні преференції для імпорту аграрної та харчової продукції України були схвалені Радою ЄС. Тарифні квоти на ряд аграрних продуктів до ЄС було розширено.

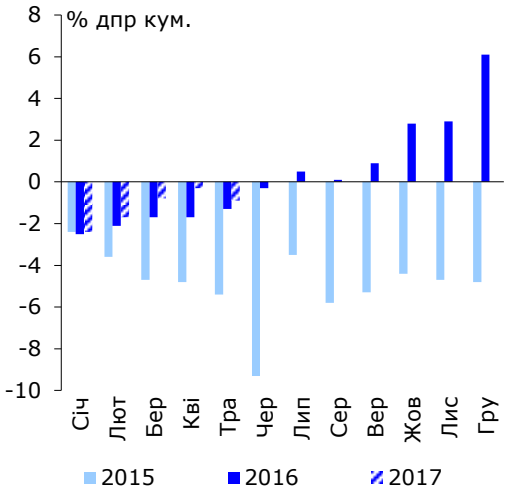
Кабінет Міністрів скасував державне цінове регулювання для декількох харчових продуктів, таких як борошно, хліб, крупи, м'ясо, молочні продукти, яйця тощо. Це рішення спрямоване на зниження адміністративного тиску на бізнес і усунення надмірного втручання держави до економічних процесів, а також сприяння конкуренції і дебюрократизації (дерегулюванню) ціноутворення. Офіційно не очікується, що ціни на продовольчі товари зростуть.

Зовнішній сектор: Імпорт продовжує зростання

Поточний рахунок. Дефіцит поточного рахунку зріс до 0,19 млрд дол. США в травні, оскільки дефіцит торгівлі товарами збільшився до 0,69 млрд дол. США найвищого показника цього року. Чисті грошові перекази в Україну зросли до 0,67 млрд дол, а профіцит торгівлі послугами зріс до 0,19 млрд дол. США. Зростання експорту послуг (на 15% дпр) включно із експортом ІТ-послуг допомогло обмежити дефіцит поточного рахунку. Чисті виплати інвестиційних доходів майже не змінились на рівні 0,36 млрд дол. США.

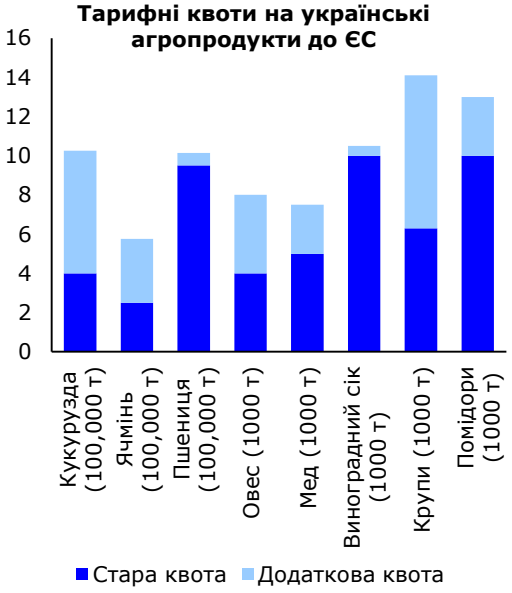
Експорт товарів зріс на 21% дпр в доларовому виразі в травні. Зростання було широким – більшість груп товарів показали

Сільськогосподарське виробництво

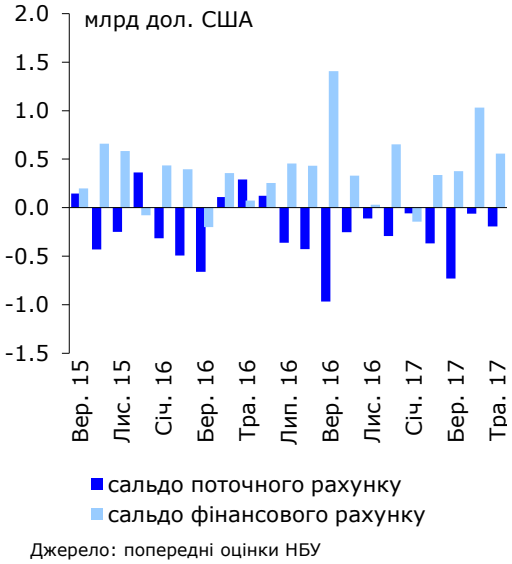
Джерело: Держстат

Тарифні квоти на українські агропродукти до ЄС

Джерело: МінАгро

Платіжний баланс

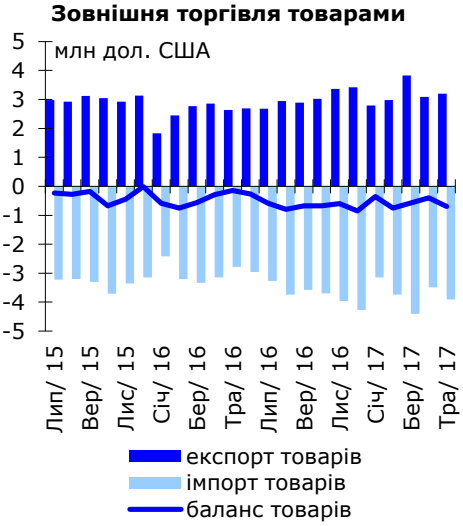
Джерело: попередні оцінки НБУ

суттєве зростання. Експорт металургійної продукції зріс на 19% дпр у вартісному виразі через вищі ціни та поступову адаптації до зупинки виробництва сталі на заводах Східного Донбасу (хоча фізичні обсяги експорту все ще були нижчими ніж у 2016 році). Експорт сільськогосподарських продуктів зріс на 30% дпр зокрема через диверсифікацію географії та номенклатури поставок.

Імпорт товарів зріс на 41% в травні. Імпорт мінеральних продуктів зріс до 0,95 млрд дол. США (або в 2,1 рази дпр), оскільки імпорт природного газу профінансований МФО продовжувався, а імпорт вугілля залишався високим. Імпорт машин та обладнання зріс на 48% дпр, що відображало продовження значного імпорту сільськогосподарського обладнання та поставки атомного палива (що класифікується з машинами). Імпорт інших товарів зріс на 18% дпр.

Фінансовий рахунок. Притік капіталу по фінансовому рахунку платіжного балансу зменшився до 0,6 млрд дол. США в травні через відсутність урядових надходжень. Чистий притік ПІІ також був практично відсутній у травні. Банки дещо збільшили зовнішні депозити та прозвітували про відтік 0,05 млрд дол. США. Надходження готівкової іноземної валюти до банків зросли до 0,38 млрд дол. США - найвищого показника за 8 місяців. Торгові кредити, отримані українськими імпортерами, зросли на 0,37 млрд дол. США, а реальний сектор залучав кошти випускаючи єврооблігації.

Зовнішня торгівля товарами

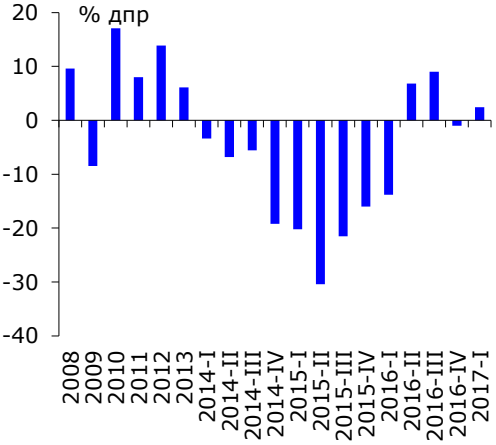
Джерело: попередні оцінки НБУ

Фіскальна політика: Перші кроки до середньострокового бюджетного планування

Бюджетна резолюція: Уряд подав до Верховної Ради Бюджетну резолюцію на 2018-2020 роки. В документі визначено основні фіскальні параметри на три роки, включно із стелями видатків основних розпорядників коштів. Також широко зазначено реформи та заходи, які заплановано втілити протягом цього періоду, але не визначено чітких часових рамок. Документ повинен бути ухвалений парламентом у липні, щоб на ньому можна було основувати проект Закону про Державний бюджет на 2018 рік, який уряду потрібно подати до парламенту у вересні. Це вперше, що Міністерство фінансів розробило Бюджетну резолюцію на середньорічну перспективу, що відповідає обіцянкам перейти до середньострокового бюджетного планування вже у найближчому майбутньому.

2017. За попередніми даними Державного Казначейства темпи приросту доходів Зведеного бюджету у першому півріччі залишились близько 47,0% дпр. Чисті надходження від ПДВ зрости, незважаючи на суттєве зростання відшкодування ПДВ (на 57,7% дпр) через вище споживання та скасування спеціального режиму ПДВ для сільськогосподарських компаній. Вищі заробітні плати стимулювали збільшення доходів від ПДФО. Надходження від акцизів зросли через більше споживання та вищі ставки. НБУ спрямував до бюджету 20 млрд грн прибутків порівняно із нулем за цей період минулого року.

Реальний наявний доход домогосподарств

Джерело: Держстат

Соціальна політика: Зріс наявний дохід домогосподарств

У першому кварталі 2017 року наявний дохід домогосподарств зріс на 16,6% дпр в номінальному виразі та на 2,4% дпр в реальному виразі. Це передусім спричинено збільшенням номінального доходу від заробітних плат на 25,9% дпр на фоні подвоєння розміру мінімальної заробітної плати з 1го січня 2017 року. Водночас дохід від заробітної плати зріс меншими темпами, ніж середня заробітна плата, що спричинено вищим безробіттям та фактом, що окремі компанії, ймовірно, не підвищили фактично сплачену заробітну плату, але збільшили офіційну частину оплати праці. Отже, це може означати певну детінізацію заробітних плат, що було однією з анонсованих урядом причин підвищення мінімальної заробітної плати.

Дохід від соціальної допомоги зріс на 16,2% дпр через збільшення пенсій та інших соціальних виплат. Слабке зростання доходу від прибутків та змішаного доходу (на 3,2% дпр) може бути пояснено високою конкуренцією на ринку та низькою купівельною спроможністю домогосподарств. Водночас зниження ставок за депозитами пояснює зменшення доходів від власності на 17,9% дпр.

Ринок праці: Зріс рівень безробіття

Безробіття. Рівень безробіття (за методологією МОП) у першому кварталі 2017 року досягнув 10,1% економічно активного населення у віці 15-70 років порівняно із 9,9% у першому кварталі 2016 року. Це вперше з 2002 року, коли рівень безробіття перевищує 10%, хоча зміни порівняно із попереднім роком не є статистично значимими. Рівень безробіття чоловіків був вищим, ніж жінок (відповідно 11,5% та 8,5%).

Заробітна плата. Приріст середньої заробітної плати у травні пришвидшився до 37,2% дпр (порівняно із 36,0% дпр у квітні) через зростання у секторах, в яких поліпшились результати діяльності. Як і раніше, підвищення мінімальної заробітної плати залишається ключовим фактором зростання середнього рівня оплати праці у 2017 році. Це передусім пояснює рекордне зростання заробітних плат в секторах із традиційно низьким рівнем оплати праці 9як-то, сільське господарство, освіта та охорона здоров'я). Частково звітоване зростання зарплат пояснено збільшенням частки офіційно сплаченої заробітної плати

Монетарна політика: Інфляція прискорилась до 15,6% дпр у червні

Споживча інфляція збільшилась до 15,6% дпр у червні, найвищого показника з березня 2016 року. Індекс цін на харчові продукти зріс на 15,0% дпр, що теж є багатомісячним рекордом. Ціни на молочні та м'ясні продукти зросли на 20-30% дпр через вищі затрати та підвищення експорту. Ціни на ранні овочі та фрукти суттєво зросли порівняно з попереднім роком через обмежений урожай. Ціни на тютюнові вироби та на комунальні послуги зростали на 44% та 29% дпр відповідно через регуляторні дії. Базова інфляція становила 6,8% дпр, оскільки внутрішній попит залишався повільним, а коливання курсу гривні невеликими.

НБУ зберіг облікову ставку на рівні 12,5% річних під час планового засідання 7 липня. Комітет з монетарної політики НБУ відмітив перевищення прогнозних показників інфляції, але надалі підтвердив, що вважає досяжним чинний прогноз на рівні 9,1% дпр в грудні 2017 року. Інфляційна ціль НБУ на 2017 рік видається майже поза межами досяжності, оскільки зростання ІСЦ на 2% у другій половині 2017 року буде достатнім, щоб інфляція перевищила 10%. Але НБУ здається відмовиться від підвищення відсоткових ставок, якщо інфляційний тиск різко не збільшиться.

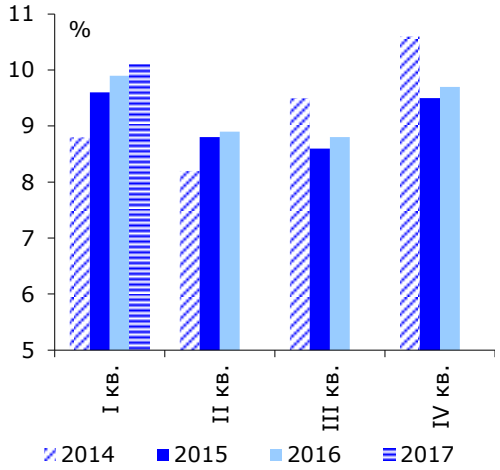
Обмінний курс: Стабільний обмінний курс у червні

Міжбанківський обмінний курс був ближчим до 26 грн за дол. США у червні, оскільки фактори, що впливають на попит та пропозицію, залишались збалансованими. Ліквідність міжбанківського ринку надалі поступово покращувалась. Продаж готівкової валюти банками сягнув найвищого показника з 2014 року на рівні 433 млн дол. США, але покупки перевищили продажі на 339 млн дол. США. НБУ зменшив чисті покупки валюти до 300 млн дол. США, а загальна сума чистих покупок становила 1,4 млрд дол. США в першому півріччі 2017 року. Міжнародні резерви НБУ сягнули 18,0 млрд дол. США, тоді як урядові операції з іноземною валютою були близькими до нуля.

Державний борг: Внутрішній борг зростає надалі

У червні Міністерство фінансів розмістило ОВДП на суму 2,4 млрд грн. із середньозваженою доходністю 14,5% річних у порівнянні з 3,4 млрд грн з аналогічною доходністю у травні. Частка дво- та

Рівень безробіття (МОП)

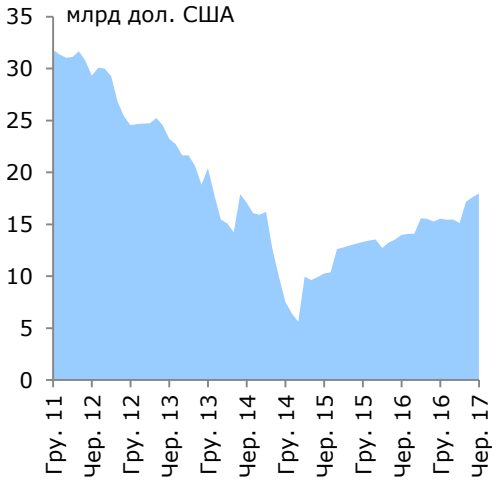
* 2014 р. - без врахування Криму, 2015 р. - без врахування Криму та частини зони АТО
Джерело: Держстат

Динаміка ІСЦ та монетарної бази

Джерело: Держстат, НБУ

Міжнародні резерви НБУ

Джерело: НБУ

трирічних облігацій в загальному обсязі розміщення ОВДП становила 22,2% та 61,0% відповідно.

23 червня Кабінет Міністрів ухвалив рішення про додаткову капіталізацію ПриватБанку на суму 38,5 млрд грн на основі висновку аудиторської компанії EY щодо від'ємного капіталу банку та пропозицій НБУ. Перший етап вливання додаткового капіталу у ПриватБанк відбувся в липні (на 22,5 млрд грн), решта – очікується у листопаді (на суму 16,0 млрд грн). Строк погашення ОВДП становитиме до сімнадцяти років з доходністю до 9,8% річних. З грудня 2016 року ПриватБанк вже капіталізовано на суму 116,8 млрд грн.

Таблиці

Економічні Тенденції		III 14	IV 14	I 15	II 15	III 15	IV 15	I 16	II 16	III 16	Лип.	Сер.	Вер.	Жов.	Лис.	Грд.	Січ.	Лют.	Бер.	Квіт.	Тра.	Чер.
Пром. виробництво (реальне, кум.)	% дпр	-8,0	-10,1	-20,5	-20,0	-16,1	-13,0	4,5	2,6	2,5	2,3	2,5	2,5	2,4	2,6	2,8	5,6	0,4	-0,7	-2,0	-1,3	…
Будівництво (реальне, кум.)	% дпр	-16,4	-20,4	-29,7	-26,2	-20,9	-12,3	8,3	13,0	17,3	14,4	15,4	17,3	17,0	17,2	17,4	35,0	21,0	19,4	17,8	20,8	…
С/госп. виробництво (реальне, кум.)	% дпр	16,0	2,2	-4,7	-9,3	-5,3	-4,8	-1,7	-0,3	0,9	0,5	0,1	0,9	2,8	2,9	6,1	-2,4	-1,7	-0,8	-0,3	-0,9	…
Роздрібний товарооборот (реальне, кум.)	% дпр	-5,3	-7,5	-23,9	-24,6	-22,3	-20,7	1,6	2,3	3,3	2,4	3,1	3,3	3,0	3,7	4,0	3,1	0,5	3,1	5,8	7,1	…
Середня заробітна плата	грн.	3463	3508	3650	4113	4313	4753	4622	5072	5311	5374	5202	5358	5350	5406	6475	6008	6209	6752	6659	6840	…
ІСЦ	% дпр	17,5	21,8	45,8	57,5	51,9	43,3	20,9	6,9	7,9	7,9	8,4	7,9	12,4	12,1	12,4	12,6	14,2	15,1	12,2	13,5	15,6
ІВЦ	% дпр	26,9	32,8	51,7	37,9	32,5	25,4	10,5	15,7	19,6	18,3	18,9	19,6	29,2	32,0	35,7	36,8	38,9	38,3	35,6	27,1	26,3
Експорт (дол. США, кум.)*	% дпр	-16,4	-19,9	-31,4	-32,2	-29,8	-27,0	-16,4	-10,1	-8,0	-9,9	-8,4	-8,0	-7,1	-5,1	-4,0	41,2	27,6	28,6	23,1	22,7	…
Імпорт (дол. США, кум.)*	% дпр	-24,8	-28,1	-33,1	-34,2	-31,8	-29,3	-10,9	-4,0	0,6	-2,9	-0,4	0,6	0,5	2,1	4,4	27,1	19,5	21,1	19,1	19,6	…
Баланс торгівлі (кум.) *	млрд. дол. США	-3,0	-4,6	-0,6	-1,1	-1,2	-1,6	-2,3	-1,9	-4,1	-2,7	-3,4	-4,1	-4,6	-5,0	-5,8	-0,2	-0,8	-1,2	-1,6	-1,6	…
Поточний рахунок (кум.)	млрд. дол. США	-1,2	-2,6	-0,4	-0,1	0,1	-0,2	-1,5	-0,9	-2,8	-1,4	-1,9	-2,8	-3,0	-3,1	-3,8	-0,1	-0,4	-1,2	-1,3	-1,1	…
Валові міжнародні резерви	млрд. дол. США	16,4	7,5	10,0	10,3	12,8	13,3	12,7	14,0	15,6	14,1	14,1	15,6	15,5	15,3	15,5	15,4	15,5	15,1	17,2	17,6	0,0
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	23,5	13,8	0,9	-5,9	-8,6	0,8	-1,4	1,7	10,6	6,7	8,8	10,6	11,4	11,3	13,6	8,0	10,0	9,1	9,7	9,1	…
Сер.відс.ставка за кредитами у грн.**	% річних	16,4	16,4	19,9	23,1	21,1	20,7	20,0	20,9	17,3	18,0	17,0	16,8	14,2	13,7	16,1	15,9	15,5	15,8	15,3	15,2	…
Обмінний курс(міжбанківський), середній	дол. США	12,58	13,56	21,23	21,56	21,74	22,90	25,69	25,23	17,27	24,82	25,14	26,23	25,72	25,71	26,27	27,22	27,05	26,99	26,82	26,40	26,09
Обмінний курс(офіційний), середній	дол. США	12,58	13,56	21,18	21,62	21,69	22,33	25,68	25,26	25,40	24,82	25,65	26,28	25,76	25,70	25,55	27,15	27,03	27,00	26,86	26,42	26,11
Обмінний курс, середній	євро	24,37	23,88	23,70	23,93	24,69	24,91	28,34	28,55	25,58	27,49	28,65	29,47	28,45	27,78	28,29	28,80	28,81	28,82	28,77	29,16	29,26

Джерела: Держкомстат, НБУ, ICAP, власні розрахунки,
* Дані наведені щодо експорту/імпорту товарів та послуг (джерело: НБУ)

Основні Економічні Показники		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014[К]	2015[К]	2016[СР]
Номінальний ВВП	млрд. грн.	170,1	204,2	225,8	267,3	345,1	441,5	544,2	720,7	948,1	913,3	1079,3	1300,0	1404,7	1465,2	1586,9	1988,5	2383,2
Номінальний ВВП	млрд. дол. США	31,3	38,0	42,4	50,1	64,9	86,2	107,8	142,7	179,9	117,2	136,0	163,1	175,8	183,3	133,7	91,0	93,3
Зростання ВВП (реальне)	% дпр	5,9	9,2	5,2	9,6	12,1	2,7	7,3	7,9	2,3	-14,8	4,1	5,5	0,2	0,0	-6,6	-9,8	2,3
Промислове виробництво (реальне)	% дпр	13,2	14,2	7,0	15,8	12,5	3,1	6,2	7,1	-5,0	-20,6	12,2	8,0	-0,7	-4,3	-10,1	-13,0	2,8
Сільськогосп. виробництво (реальне)	% дпр	9,8	10,2	1,2	-11,0	19,7	-0,1	0,4	-5,2	17,5	0,1	-1,4	20,2	-3,9	13,6	2,2	-4,8	6,1
ІСЦ, в середньому за період	% дпр	28,2	12,0	0,8	5,2	9,0	13,5	9,1	12,8	25,2	15,9	9,4	8,0	0,6	-0,3	12,1	48,7	13,9
ІСЦ, на кінець періоду	% дпр	25,8	6,1	-0,6	8,2	12,3	10,3	11,6	16,6	22,3	12,3	9,1	4,6	-0,2	0,5	24,9	43,3	12,4
ІВЦ, в середньому за період	% дпр	20,9	8,6	3,1	7,6	20,5	16,7	9,6	19,5	35,5	6,5	20,9	19,0	3,7	-0,1	17,1	36,0	20,5
ІВЦ, на кінець періоду	% дпр	20,8	0,9	5,7	11,1	24,1	9,5	14,1	23,3	23,0	14,3	18,7	14,2	0,3	1,7	31,8	25,4	35,7
Експорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	17,9	9,5	10,7	24,0	42,6	7,5	13,4	27,0	34,3	-36,9	26,0	27,5	3,4	-5,5	-19,9	-27,0	-4,0
Імпорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	18,9	14,1	4,9	28,7	31,3	20,4	22,6	35,2	39,3	-44,2	28,8	34,8	7,5	-3,5	-28,1	-29,3	4,4
Поточний рахунок	млрд. дол. США	1,5	1,4	3,1	2,9	6,9	2,5	-1,6	-5,3	-12,8	-1,7	-3,0	-10,2	-14,3	-16,5	-4,6	-0,2	-3,8
Поточний рахунок	% ВВП	4,8	3,7	7,3	5,8	10,6	2,9	-1,5	-3,7	-7,1	-1,5	-2,2	-6,3	-8,2	-9,0	-3,4	-0,2	-4,1
Чисті прямі іноземні інвестиції	млрд. дол. США	0,6	0,8	0,7	1,4	1,7	7,5	5,7	9,2	9,9	4,7	5,8	7,0	7,2	4,1	0,3	3,0	3,3
Міжнародні резерви	млрд. дол. США	1,5	3,1	4,4	6,9	9,7	19,4	22,4	32,5	31,5	26,5	36,7	31,8	31,4	20,4	7,5	13,3	15,5
Дефіцит (профіцит) зведеного бюджету*	% ВВП	-0,7	-1,9	0,8	-0,2	-3,0	-1,9	-0,7	-1,1	-1,5	-2,4	-6,0	-1,8	-3,6	-4,4	-4,6	-1,6	-3,1
Загальний державний борг	% ВВП	45,3	36,5	33,5	29,0	24,7	17,7	14,8	12,5	19,9	33,0	40,0	36,0	37,5	39,9	69,4	79,1	81,0
Зовн. державний борг (загальний)	% ВВП	33,0	26,3	24,1	21,4	18,6	13,4	11,7	9,8	15,0	21,5	25,6	22,8	22,1	20,5	38,5	52,4	52,0
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	39,9	37,4	33,6	30,1	34,1	53,9	17,5	46,0	31,5	4,4	15,8	6,3	6,4	20,3	8,5	0,8	13,6
Обмінний курс, середній	дол. США	5,44	5,37	5,33	5,33	5,32	5,12	5,05	5,05	5,27	7,79	7,94	7,97	7,99	7,99	11,87	21,84	25,55
Обмінний курс, на кінець періоду	дол. США	5,44	5,30	5,33	5,33	5,31	5,05	5,05	5,05	7,70	7,98	7,96	7,99	7,99	7,99	15,77	24,00	27,19
Обмінний курс, середній	євро	5,03	4,81	5,03	6,02	6,61	6,39	6,34	6,92	7,71	10,87	10,53	11,09	10,27	10,61	15,72	24,23	28,29
Обмінний курс, на кінець періоду	євро	5,10	4,67	5,53	6,66	7,22	5,97	6,65	7,42	10,86	11,68	10,57	0,00	0,00	11,04	19,26	26,22	28,42

Джерела: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів, власні розрахунки
* "Мінус" означає дефіцит бюджету, без коштів на рекапіталізацію
[К] дані не включають окуповану територію АР Крим
Р - попередні дані

Скорочення

дпк до попереднього кварталу
дпм до попереднього місяця
дпр до попереднього року
кум. кумулятивно

Квартальні тенденції

Національні рахунки		I 13	II 13	III 13	IV 13	I 14к	II 14к	III 14к	IV 14к	I 15к	II 15к	III 15к	IV 15к	I 16к	II 16к	III 16к	IV 16к
ВВП	млрд. грн.	303,8	354,8	398,0	408,6	316,9	382,4	440,5	447,1	376,0	456,7	567,0	588,8	455,6	535,3	669,2	723,1
реальний ВВП	% дпр	-1,3	-1,2	-1,1	3,4	-1,0	-4,3	-5,3	-14,4	-16,0	-14,5	-7,0	-2,4	0,1	1,5	2,3	4,8
Споживання домогосподарств (реальне)	% дпр	5,9	8,7	6,8	6,3	3,3	-7,8	-13,9	-12,2	-21,0	-27,8	-20,0	-14,6	-2,2	4,0	4,7	0,9
Споживання сектору держ. управління (реальне)	% дпр	2,0	-0,9	-1,5	-2,9	-5,9	5,2	0,1	4,5	0,9	-5,6	-0,8	11,1	2,7	-1,5	2,0	-2,2
Валове нагромадж. осн. капіталу (реальний)	% дпр	6,1	-18,1	-8,9	-8,7	-19,9	-19,3	-28,0	-26,5	-23,8	-14,2	-5,0	1,5	4,5	17,8	23,9	27,1
Експорт тов/посл (реальний)	% дпр	-7,4	-13,5	-6,8	-4,5	-5,1	-2,3	-16,8	-31,1	-21,9	-18,0	-6,8	-3,5	-4,1	-7,2	-3,7	9,7
Імпорт тов/посл (реальний)	% дпр	1,3	-15,7	1,7	-0,6	-11,8	-10,9	-32,3	-29,6	-18,1	-28,1	-13,0	-11,9	-3,6	-0,1	16,1	19,6
Сільське госп., мислив., ліс. госп. (реальна)*	% дпр	5,7	21,7	-2,8	36,5	5,7	-9,1	25,6	-20,6	-4,7	-11,6	-3,8	-2,5	-1,5	0,6	1,1	18,4
Обробна пром. (реальна)*	% дпр	-9,3	-9,9	-10,6	-9,8	-3,2	-5,4	-12,7	-13,2	-25,2	-22,5	-9,2	-2,3	8,0	4,0	0,2	2,7
Будівництво (реальна)*	% дпр	-16,1	-19,4	-8,0	-4,4	4,7	-14,0	-26,3	-30,8	-36,6	-30,6	-15,6	6,0	9,8	17,2	20,2	15,6
Торгівля, ремонт (реальна)*	% дпр	0,2	-1,2	0,9	0,9	-3,0	-7,2	-18,4	-26,6	-26,5	-19,9	-14,2	2,6	3,6	6,7	3,7	1,9
Транспорт (реальна)*	% дпр	-1,7	-0,8	1,3	2,7	-7,8	-10,9	-10,1	-11,0	-10,5	-2,4	0,3	2,2	6,2	2,5	0,7	3,2
Платіжний баланс																	
Сальдо рахунку поточних операцій	млрд. дол. США	-3,2	-2,3	-6,0	-5,0	-1,3	-0,8	-1,2	-1,4	-0,4	0,3	0,2	-0,3	-1,5	0,5	-1,9	-1,0
Сальдо рахунку поточних операцій	% від ВВП	-8,4	-5,1	-12,1	-9,8	-3,5	-2,5	-3,3	-6,7	-2,4	1,5	0,8	-1,1	-8,4	2,6	-7,1	-3,4
Баланс товарів	млн. дол. США	-4635	-3677	-7881	-5935	-2195	-1185	-1412	-2336	-1147	-496	-689	-1123	-1941	-685	-2147	-2235
Баланс послуг	млн. дол. США	1349	1504	2575	1066	937	443	456	686	604	418	309	420	286	308	108	507
Поточні трансферти	млн. дол. США	533	589	480	547	241	494	306	500	558	715	644	711	…	0	0	0
Прямі іноземні інвестиції	млн. дол. США	1082	496	1510	991	-665	-319	725	558	397	907	890	818	1366	760	999	143
Портфельні інвестиції	млн. дол. США	713	568	655	-756	-241	-49	-84	-17	141	10	13	13	11	0	0	0
Валові золотовалютні резерви	млрд. дол. США	24,7	23,2	21,6	20,4	15,1	17,1	16,4	7,5	10,0	10,3	12,8	13,3	12,7	14,0	15,6	15,5
Ринковий обмінний курс, грн./дол. США	середнє	8,11	8,14	8,15	8,21	9,14	11,71	12,58	13,56	21,23	21,26	21,74	22,90	25,69	25,23	17,27	25,90
Офіційний обмінний курс, грн./дол. США	середнє	7,99	7,99	7,99	7,99	8,86	12,71	12,58	21,18	21,33	21,23	21,69	22,33	25,68	25,26	25,40	25,67
Бюджет																	
Доходи зведеного бюджету	% від ВВП	35,2	29,4	28,9	28,6	35,4	29,4	24,7	27,4	37,3	34,7	29,8	31,3	35,9	32,9	27,8	35,6
Податок на доходи фіз. осіб	% від ВВП	5,3	5,1	4,6	4,8	5,1	4,7	4,2	5,0	5,5	5,3	4,5	5,1	6,3	6,3	5,4	5,6
Податок на прибуток підприємств	% від ВВП	6,1	3,4	3,0	3,0	4,9	2,5	1,9	1,5	4,4	1,7	1,2	1,3	3,5	2,1	1,9	2,8
Податок на додану вартість	% від ВВП	9,7	9,0	8,1	8,4	8,7	9,5	6,8	10,1	11,4	9,1	8,0	8,2	11,7	11,4	8,1	9,3
Акцизні збори	% від ВВП	3,1	2,6	2,3	2,2	2,5	3,0	3,0	2,8	3,3	3,4	3,0	3,1	4,1	5,1	4,1	3,9
Видатки зведеного бюджету	% від ВВП	36,9	35,8	30,1	35,9	35,2	34,7	27,2	35,5	33,5	34,9	26,1	41,9	35,1	35,6	30,8	38,6
Поточні видатки	% від ВВП	35,6	33,9	28,2	33,2	34,8	33,7	25,8	33,6	31,8	33,6	24,0	38,0	34,2	33,9	27,9	33,0
Капітальні видатки	% від ВВП	1,3	1,9	1,9	2,8	0,5	1,0	1,4	1,9	1,7	1,3	2,1	3,9	0,9	1,7	2,9	5,6
Дефіцит зведеного бюджету	% від ВВП	-1,9	-6,3	-1,5	-7,3	0,1	-5,3	-2,8	-8,8	3,7	0,4	-3,6	10,8	0,8	-2,8	-3,0	-3,2
Надходження від приватизації	% від ВВП	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Банківський сектор																	
Грошовий агрегат М0	% дпр	9,7	9,8	12,3	17,0	19,2	31,9	28,8	19,0	6,0	-1,3	-6,2	-0,1	-5,3	0,3	8,0	11,2
Грошовий агрегат М2	% дпр	16,0	17,9	19,2	17,5	17,7	13,4	14,2	5,4	9,0	3,1	5,6	4,0	-1,7	6,3	12,6	10,9
Вклади населення в нац. валюті	% дпр	19,1	26,5	33,4	38,0	7,9	-2,3	-12,3	-22,1	-19,1	-17,7	-16,6	-1,0	4,3	9,4	15,1	5,4
Вклади населення в ін. валюті	% дпр	17,0	14,7	8,4	0,9	19,8	10,2	5,5	18,0	25,4	11,6	3,7	-2,4	-16,1	-2,7	12,1	10,9
Кредити комерційних банків в нац. валюті	% дпр	8,6	7,4	10,2	16,9	12,3	4,9	-0,8	-9,1	-11,0	-11,8	-15,8	-20,8	-16,6	-13,3	-1,5	16,4
Кредити комерційних банків в іноз. валюті	% дпр	-4,4	-0,4	0,8	2,8	36,4	38,5	49,1	53,5	58,4	29,2	18,7	15,9	-15,0	-2,0	2,0	-9,9
Довгострокові кредити комерційних банків	% дпр	-5,6	-2,7	-0,5	2,9	26,3	24,4	24,6	21,7	17,9	3,1	-5,7	-10,5	-18,1	-10,3	-1,1	19,2
Довгострокові кредити комерційних банків	% від загальн.	55,9	55,7	55,1	53,2	58,5	59,1	59,8	59,5	58,5	57,6	60,7	55,4	55,6	55,8	55,9	64,9
Середня процентна ставка за кредитами в нац. валюті	% річних	16,2	15,3	15,3	16,5	18,4	17,5	16,4	16,6	19,9	23,1	21,1	20,7	20,0	20,9	17,3	14,7
Середня процентна ставка за кредитами в іноз. валюті	% річних	9,4	9,7	9,6	8,8	8,7	9,4	9,2	8,8	8,2	9,3	9,2	9,1	8,9	9,1	8,3	8,5

Джерела: Національний банк України, Державний комітет статистики, Державне казначейство, Міністерство фінансів, розрахунки ІЕД
* зміна доданої вартості
к Дані не включають Крим, у 2015 році - не включають частину зони АТО, попередні оцінки платіжного балансу (НБУ), Нац.рахунки відповідно до SNA 2008 та КВЕД-2012, знецінення гривні вплинуло на дані банківсько

Контакти:

Інститут Економічних Досліджень
та Політичних Консультацій
вул. Рейтарська 8/5-А, 01030 Київ
Тел. (+38044) 278-6342
Факс (+38044) 278-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua
http://www.ier.com.ua

Голова Правління

Ігор Бураковський
burakovsky@ier.kiev.ua

Виконавчий директор

Оксана Кузяків
kuziakiv@ier.kiev.ua

Директор з наукової роботи

Вероніка Мовчан
movchan@ier.kiev.ua

Центр економічних досліджень

Олександра Бетлій
betliy@ier.kiev.ua

Віталій Кравчук
Kravchyk@ier.kiev.ua

Ірина Коссе
kosse@ier.kiev.ua

Катерина Фурманець
furmanets@ier.kiev.ua

Ольга Красовська
krasovska@ier.kiev.ua

Анна Харченко
kharchenko@ier.kiev.ua

Євген Ангел
anhel@ier.kiev.ua

Олександр Крініцин
krinitsyn@ier.kiev.ua

Андрій Бутін
butin@ier.kiev.ua

Центр досліджень сучасного суспільства

Ірина Федець
fedets@ier.kiev.ua

Наталія Фреїк
freik@ier.kiev.ua

Вікторія Беспалько
bespalko@ier.kiev.ua

Німецько-український агрополітичний діалог

Марія Ярошко
Yaroshko@apd-ukraine.de

Анастасія Пилаєва
pylaieva@apd-ukraine.de

Марія Богонос
bogonos@apd-ukraine.de

Застереження

Місячний Економічний Моніторинг України, підготовлений Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, має виключно інформаційний характер. Судження, представлені у цій публікації, відображають нашу точку зору на момент опублікування та можуть бути змінені без попередження. Хоча ми доклали самих ґрунтовних зусиль для підготовки якомога точнішої публікації, ми не беремо на себе жодної відповідальності за можливі помилки. Інститут не несе зобов'язань за будь-які збитки чи інші проблеми, які виникли прямо чи опосередковано через використання будь-яких показників цієї публікації. Копіювання без попереднього узгодження заборонено. В разі цитування обов'язковим є посилання на Інститут економічних досліджень та політичних консультацій.